

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อ 1) พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองปราจีนก่อนและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 3) ศึกษาเจตคติต่อประวัติศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรีหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ประวัติศาสตร์เมืองปราจีนสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านขงโคสนธิสุขวิทยาการ อำเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี จำนวน 26 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านก่อนอ่านและหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมและแบบวัดเจตคติต่อประวัติศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t -test Dependent และ One - Sample t -test วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS for Window เวอร์ชัน 11.5

สรุปผลการวิจัย

1. ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีลักษณะดังนี้
 - 1.1 ลักษณะทางกายภาพหนังสือแนวตั้งขนาด 8 x 10 นิ้ว จำนวน 30 หน้ารวมปกจำนวน 1 เล่ม หน้าปกพิมพ์สีบนกระดาษหนา 220 แกรม เนื้อในใช้กระดาษหนา 100 แกรม พื้นกระดาษสีขาว ภาพประกอบภายในเล่มเป็นภาพถ่ายจากสถานที่จริง และภาพการ์ตูน มีลักษณะให้ความรู้สึกเหมือนจริง ตัวอักษรใช้ตัวพิมพ์ขนาด 20 พอยต์

1.2 เนื้อหา ด้านเนื้อหาประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดปราจีนบุรี ประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณสถานที่สำคัญที่นำเสนอผ่านบทสนทนาของตัวละคร คือคุณตา และหลานชาย โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วารสารสิ่งพิมพ์ หนังสือและเว็บไซต์ ที่เกี่ยวข้อง มาสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านก่อนและหลังอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นักเรียนสามารถทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านแตกต่างจากคะแนนก่อนการอ่านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยหลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีคะแนนสูงกว่าก่อนการอ่านหนังสือ แสดงว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพทำให้นักเรียนมีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ของจังหวัดปราจีนบุรี

3. ผลการศึกษาเจตคติต่อประวัติศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรีเมื่อได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าได้ค่าเฉลี่ย 4.03 ($SD = .79$) แสดงว่านักเรียนมีเจตคติต่อประวัติศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรีในระดับดี (มากกว่า 3.50) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย ที่ได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ให้ความรู้และพัฒนาความคิด ผู้เรียนสามารถใช้เวลาอ่านได้อย่างอิสระ ไม่จำกัดสถานที่ ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งสอดคล้องกับจาร์ณี ยอดกัณหา (2540, หน้า 26) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมช่วยเพิ่มเติมความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ในหนังสือแบบเรียนไม่มีทั้งยังเป็นการช่วยให้เกิดความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน นอกจากนั้นผู้วิจัย ได้ยึดกรอบ

แนวคิดในการสร้างหนังสือ ลักษณะของหนังสือที่ดี สีของพื้นหลังและตัวอักษร ขนาดรูปเล่มและการใช้ภาพประกอบ จากงานวิจัยของ วรณีย์ เข้มประทุม (2531), อรวรรณ กลิ่นเทียม (2534), ศิริยุญา มาตี (2535), วรศักดิ์ ชันทอง (2544), กิจจา ศรีสาม (2544), นพกาญจน์ เจษฎาพิฑูร (2545) และอัชมาดา ศรีชลไพศาล (2546) เป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสือในครั้งนี้ ทำให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบที่ทำให้หนังสือมีประสิทธิภาพดังนี้

1.1 เนื้อหา เนื้อหาเรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” ที่ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นเนื้อหาที่ผู้วิจัยขยายเพิ่มเติมจากหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านขงโค สันติสุขวิทยาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ซึ่งการนำเสนอได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดปราจีนบุรีและอำเภอต่าง ๆ 4 ตอน ได้แก่ เยือนเมืองปราจีน สำรวจเมืองศรีมโหสถ ท้องอำเภอศรีมหาโพธิ และชมปราสาทหินบ้านปราสาท ในแต่ละตอนจะมีบทสนทนาระหว่างคุณตา กับหลานชายถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของโบราณสถานแต่ละแห่ง ซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับเด็กนำเสนอ โดยการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความสามารถในการคิดและการรับรู้ของเด็ก ทำให้เรื่องประวัติศาสตร์กลายเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเด็กสามารถอ่านหนังสือเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับ จารุณี ยอดกัณหา (2540, หน้า 30) กล่าวว่า นักเรียนจะสนใจอ่านหนังสือมากขึ้น หากได้อ่านหนังสือที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจจึงเป็นหน้าที่ของผู้จัดทำหนังสือที่ต้องคำนึงถึงภาษาที่ใช้ให้มีความหมาย ง่ายเหมาะสมกับความสามารถของเด็ก นอกจากนี้เนื้อเรื่องที่นำมาสอนเป็นปัญหาคำนวณวัฒนธรรม ให้ความรู้ในการปฏิบัติตนและการอนุรักษ์โบราณสถานประจำท้องถิ่นไว้มิให้สูญสลาย ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ช่วยสร้างแนวทางและปลูกฝังเจตคติที่ดีให้เด็ก ทำให้เด็กมีความสำนึกและตระหนักถึงปัญหา ฝึกคิด หาทางแก้ไขได้ด้วยตนเอง ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับความสนใจของเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 10 - 12 ปี ซึ่งมีความสนใจเกี่ยวกับปัญหาต่างๆของสังคม เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริง (ณรงค์ทองปาน, 2526, หน้า 8; ปราณี เชียงทอง, 2526, หน้า 134; พรรณี ช.เจนจิต, 2528, หน้า 96)

1.2 ด้านกายภาพ ขนาดรูปเล่มของหนังสือ คือ 8 x 10 นิ้ว จำนวน 30 หน้า รวมปกซึ่งเป็นขนาดรูปเล่มของหนังสือที่กะทัดรัดจับถนัดมือ ตัวอักษรขนาดขนาด 20 พอยต์ หัวกลม สีน้ำเงินบนพื้นกระดาษสีขาว ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา ไบกาชูยี (2542, หน้า 16 - 17) ได้กล่าวถึงขนาดของตัวอักษรและชนิดของตัวอักษรที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็กว่าล้วนมีความสำคัญต่อการอ่านของเด็ก การเลือกชนิดของตัวอักษรไม่ควรใช้ตัวอักษรประดิษฐ์บรรจง ให้ใช้ตัวอักษรที่อ่านง่ายและชัดเจน การเลือกขนาดและตัวอักษรขึ้นอยู่กับปริมาณเนื้อหาของเรื่องหรือความยาวของเรื่อง รูปเล่มหนังสือ และวัยของผู้อ่านเด็กประถมศึกษาตอนปลายใช้ตัวอักษร

ขนาด 20-28 พอยต์ นอกจากนี้ในหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีภาพประกอบ ซึ่งถ่ายจากสถานที่จริง มาประกอบเป็นเรื่องราวในหนังสือสลับกับภาพการ์ตูนซึ่งช่วยสร้างประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเสนอเป็นภาพซึ่งเด็กอาจไม่เคยเห็นมาก่อน ทำให้เด็กเข้าใจเรื่องราวในหนังสือได้รวดเร็ว และช่วยส่งเสริมให้เด็กเข้าใจในเนื้อเรื่องยิ่งขึ้น สอดคล้องกับจินตนา ไบกาซูยี (2542, หน้า 12) ที่กล่าวว่า หนังสือสำหรับเด็กต้องมีภาพประกอบเสมอ สัดส่วนของภาพกับเนื้อเรื่องขึ้นอยู่กับวัยของผู้อ่าน เด็กอายุน้อยภาพต้องมีมาก เด็กอายุมากภาพมีน้อยลงได้ ประเภทของภาพควรมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของหนังสือประเภทนั้น ๆ และชุติมา สัจจานนท์ (2529, หน้า 77 - 79) ได้กล่าวถึงภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กไว้ว่ารูปภาพต้องตรงตามเนื้อเรื่อง อธิบายเรื่องให้ชัดเจนขึ้น ตรงกับความจริงตามธรรมชาติของสิ่งนั้น จำนวนภาพมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องภาพชัดเจน มีคุณค่าทางศิลปะหรือมีจุดเด่นของภาพภาพช่วยให้เกิดความรู้สึกรู้สึกมีชีวิตชีวา แสดงอาการเคลื่อนไหว ควรเป็นภาพสีเพราะจะสามารถเรียกความสนใจได้มากขึ้น การวางภาพเหมาะสมกับขนาดหน้าหนังสือ ดูแล้วกระจ่างตาสวยงาม

ด้วยส่วนประกอบดังกล่าวจึงทำให้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นหนังสือที่ทำให้เด็กมีความสนใจในการอ่าน ไม่เบื่อหน่าย จึงมีผลต่อการรับรู้ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 61) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า หนังสือสำหรับเด็กควรเป็นหนังสือที่ให้ความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ส่งเสริมจินตนาการ สอดแทรกคุณธรรม และค่านิยมของสังคมที่เหมาะสมกับวัย และสิ่งแวดล้อมของเด็ก

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมสูงกว่าก่อนการอ่านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพทำให้นักเรียนมีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ของจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับชั้นนี้ เนื้อหาสาระไม่มากจนเกินไป มีภาพประกอบที่มีสีสันสวยงาม ชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและเพลิดเพลินไปกับเรื่องราวในหนังสือซึ่งสอดคล้องกับศิริณญา มาดี (2536, บทคัดย่อ) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “โรคเอดส์” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ภาพการ์ตูนและภาพถ่ายสี เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสือในด้านความรู้ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่ได้เรียนโดยการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “โรคเอดส์” มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโรคเอดส์สูงกว่าก่อนการอ่านและนักเรียนที่ไม่ได้อ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ชณัฐดา ฤทธิ์แดง (2542, บทคัดย่อ) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ประเพณีท้องถิ่นสมุทรปราการ”

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประเพณีท้องถิ่นสมุทรปราการ หลังการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ประเพณีท้องถิ่นสมุทรปราการ” สูงกว่าก่อนการอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาเจตคติของผู้เรียนต่อประวัติศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีเจตคติต่อประวัติศาสตร์จังหวัดปราจีนบุรีอยู่ในระดับดี จึงกล่าวได้ว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้สามารถเห็นคุณค่าของสิ่งที่ตนเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นเพราะว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรี มีเนื้อหาเข้าใจง่ายเหมาะสมกับวัยและการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียน ผู้เรียนจึงเรียนรู้ด้วยความสนใจและเห็นคุณค่าในเรื่องราวของจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งสอดคล้องกับ สวณ สุทธิเลิศอรุณ (2529, หน้า 95-96) การเกิดพฤติกรรมทางด้านเจตคติ นั้นเกิดจากเมื่อบุคคลรับรู้หรือให้ความตั้งใจในสิ่งเร้า แล้วตอบสนองต่อสิ่งเร้า หลังจากบุคคลได้รับการตอบสนองต่อสิ่งเร้าแล้ว บุคคลจะเกิดความเชื่อในสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะพัฒนาเป็นความรู้ความเข้าใจในสิ่งเร้านั้น ๆ จนมีการยอมรับในคุณค่าของสิ่งเร้านั้น ๆ เมื่อบุคคลได้ยอมรับคุณค่าในสิ่งใดแล้วก็จะมีการจัดระเบียบคุณค่าเหล่านั้นเข้าเป็นหมวดหมู่ หรืออาจจะพัฒนาคุณค่าของสิ่งนั้นและจะแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมที่เขายึดถือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาจิตวิทยาของบลูม (Bloom, 1956 อ้างถึงใน ทิศนา แจมณี, 2545, หน้า 235) ที่กล่าวว่าพัฒนาการด้านเจตคติหรือความรู้สึกนั้นเป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น ผู้เรียนเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยม และเกิดเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น

จากผลการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่าการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นหนังสือที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ของจังหวัดปราจีนบุรีและมีเจตคติต่อประวัติศาสตร์ของจังหวัดปราจีนบุรีอยู่ในระดับดี อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจและร่วมกันอนุรักษ์มรดกที่ล้ำค่าในจังหวัดและท้องถิ่นของตนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง “ประวัติศาสตร์เมืองปราจีน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นเพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระย่อยที่ 4 ประวัติศาสตร์ ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปใช้作为สื่อการเรียนการสอนได้
2. จากผลการวิจัยพบว่า สื่อการเรียนการสอนประเภทหนังสืออ่านเพิ่มเติมช่วยให้นักเรียนมีความรู้และมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องที่เรียนรู้ได้ ดังนั้นจึงควรมีการผลิตและพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างนิสัยรักการอ่านของนักเรียน
3. ควรมีการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมในการปลูกฝังเจตคติ ค่านิยมที่ดีให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทั้งนี้รวมไปถึงการนำสื่อประเภทต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทร่วมกันก็จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีค่านิยมที่ดีอย่างหลากหลายช่องทาง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนา รูปแบบของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอนด้วยวิธีการนำเสนอด้วยเทคนิคต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ เช่น หนังสือสามมิติ หนังสือที่มีเสียง หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหนังสือที่เป็นการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่บ่งบอกที่บ่งบอกความเป็นท้องถิ่น อาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญหาท้องถิ่น และอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและตระหนักใน ความสำคัญของสิ่งที่ดำรงอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง
3. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่อง การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่องอื่น ๆ และกลุ่มสาระอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน